

**Jegyzőkönyv a Magyar Színház- és Filmművészeti Szövetség elnöki tanácsának
üléséről – 1950. június 22.**

Az alábbi dokumentum a Szövetség első félévének munkáját értékeli az elnöki tanácsülésen, belső körben. Konceptcionális, nagyívű kérdésekben (betölti-e a Szövetség a párt által neki szánt szerepet) és gyakorlati apróságokban (miért kerül 40 forintba a Színházi Tudósító) is vitáztak. Major (hiányzó) értékelésén túl kötetlen, szinte szakmai-kollegiális beszélgetést olvasunk a szövetség működéséről, a színházak és a Szövetség kapcsolatáról a közönséggel. Horvai joviálisan javasolja, hogy a Szövetségen belül jöjjön létre Sztanyiszlavszkij-körök osztály, vidéki és munkásszínház osztály. Leszámítva Hont Ferenc aggályait a szocialista erkölcsről, életszerű beszélgetést őriz a dokumentum.

Jelen vannak: Both Béla, Gáspár Margit, Hont Ferenc, Horvai István, Horváth Ferenc, Major Tamás.

Major Tamás a Szövetség első félévi működésével kapcsolatban elmondja beszámolóját. (Jegyzőkönyvhöz csatolva.)³⁷

Both Béla a beszámolóhoz kapcsolódva megállapítja, hogy a számszerű adatok (65 összejevetel, értekezlet, vagy ankét) a valóságnál kedvezőbb képet adnak a Szövetség életéről. Lényeges ugyanis megállapítani, hogy a vitákon gyakran csak igen kevesen voltak jelen. Ennek oka, azt hiszi, csak kisebb mértékben a hiányos érdeklődés, nagyobb mértékben az, hogy a szövetségi tagok munkaidejét nem sikerült egybehangolni. A színházak dolgozói csak a délutáni órákban érnek rá, vagy későn este. Ezek az időpontok a filmgyárak dolgozói részére nem alkalmasak. Nagy hiánya volt a vitáknak, hogy azokon – főleg az utóbbi időben – a vezetőség tagjai alig tudtak megjelenni, holott a vezetőség feladata lenne, hogy a viták közben előforduló esetleges félrecsúszásokat helyesbítse és a felvetett kérdéseket megfelelően zárja le.

Both Bélának az a véleménye, hogy kevesebb vitát kellene rendezni, viszont el kellene érni, hogy egy-egy vita komoly, nagy esemény legyen kulturális életünkben, arra a résztvevők felkészüljenek és módot is kellene nyújtani arra, hogy valóban felkészülhessenek. – A színházak és a filmgyárak eltérő munkaidejéből adódó problémát is valamiképpen meg kellene oldani, erre azonban sajnos egyenlőre semmiféle javaslatot nem tud előterjeszteni.

Igen örül annak Both Béla, hogy a Szövetség hozzáfog a vidéki kapcsolatok kiépítéséhez, hiszen most már Budapesten is sikerült megszüntetni a régi sztár-rendszert, meg kell szüntetni a Budapest és vidék közötti különbséget is. A vidéki színházjátszást, a vidéki kartársakat fel kell emelni, sőt fel kell ismerni.

Szóvát teszi ezután, hogy a dramaturg-szakosztály által megindítandó, a Magyar-Szovjet Társaság kiadásában megjelenő *Színházi Tudósító* 40 Ft-os ára igen magas. Az intézményeknek így a Tudósító megvásárlására nem áll megfelelő anyagi eszköz rendelkezésére.

Hont Ferenc felveti a kérdést: betöltötte-e a Szövetség azt a szerepet, amelyre a Párt szánta? Megállapítja, hogy: még nem. Jelentős kezdeményezések történtek, de még nem sikerült elsajátítani azokat a pártszerű módszereket, amelyek tervszerűséget vittek volna a Szövetség munkájába, a szövetségi viták kialakításába. – Feladata ugyanis a Szövetségnek, hogy a legdöntőbb elvi problémákat felvesse a művészeti intézmények vezetői és dolgozói előtt és

³⁷ A beszámoló nem volt fellelhető.

megoldja ezeket a problémákat. A Szövetség legközelebbi feladata tehát nemcsak az, hogy kiértékelje azt a haladást, azt az átalakulást, amelyben most vagyunk, hanem hogy sorra vegye, milyen új problémákat vet fel ez az átalakulás. Ilyen például a pártszerű módszerek kérdése a művészi alkotó munkában, vagy az a veszély, amely igen súlyos színházi életünkben: a színpadi beszéd elhanyagolásának kérdése. Színházaink fejlődése az elmúlt szezonban valóban ugrásszerű és óriási volt, a színpadi beszéd tekintetében azonban egész lehetetlen állapotok uralkodnak.

Felveti ezek után Hont Ferenc a Szövetség erkölcsi súlyának kérdését. A Szövetség működése kívülről zárt arisztokratikus tevékenységnek tűnik, nemcsak azért, mert az üzemekkel, a közönséggel nem volt meg a közvetlen kapcsolat, hanem főleg azért, mert a Szövetség működésének nincs megfelelő sajtója. A Szovjetunióban, ha a Szövetség ülést, ankétot tart, annak olyan visszhangja van a lapokban, az olyan nagyjelentőségű esemény, hogy sorrendben közvetlenül a Központi Bizottságnak a művészeti kérdésekkel kapcsolatos határozatai után következik. A Szövetség egy-egy vitájának nagy publikus megnyilatkozásnak kell lenni, - a rádió, a film és a sajtó bevonásával. Az eddigi újságcikkek (pl. *Színház és Mozi*) csupán felszínesen érintve a problémákat, érdeklődés felkeltését célozták. Nem erre van szükség. A közönség ma már eléggé fejlett ahhoz, hogy a lezajló viták lényegét és eredményeit vigye ki a sajtó a dolgozó nép nyilvánossága elé.

Az említett *Színházi Tudósítót* igen jó és hasznos eredménynek tartja, de nagyon fontos, hogy a szovjet cikkeket, a szovjet eredményeket ne csak átvegyék, hanem alkalmazzuk is magyar viszonyokra. Tudomása szerint a Színházstudományi Intézetnél kell lenni összegnek a hasonló kiadványok előállítására. Utána kell nézni, hogy ez az összeg rendelkezésre álljon s ezáltal a Színházi Tudósító olcsóbban jusson a szélesebb körökhöz.

Horváth Ferenc javasolja, hogy a jövő évad megszervezésével kapcsolatban már most végezzen a Szövetség „közvélemény-kutatást”, hogy milyen időpont felelne meg a szövetségi viták megtartására. Tény ugyanis – és ez nyilvánvalóan a Szövetség munkájának komoly eredménye – hogy a színházi dolgozóknak igen nagy az érdeklődés, szeretnek tanulni, és ha eljutnak egy-egy szövetségi vitára az valóban örömet jelent a részükre. Az egyes színházakban a torlódó események az okai annak, hogy gyakran még sem képesek a Szövetségbe eljönni.

Felhívja Horváth Ferenc a figyelmet arra, hogy mit tapasztalt a Pártiskolán 300 igen értékes elvtársával kapcsolatban (valamennyien vezető pozícióban dolgoznak). A színházi kérdések iránt nagy az érdeklődésük, de igen nagy a tájékozatlanságuk. Moziba szovjet filmekhez igen sokat járnak és a színházi kérdéseket teljesen a filmekben látottak alapján ítélik meg. Egy-egy gyengébb alakítás kapcsán súlyos következtetéseket vonnak le és egyáltalán nem értik például a Nemzeti Színház műsorpolitikáját: miért kell ma előadni például a *Jövedelmező állás-t*. – Fontos volna módot találni arra, hogy a közönség hasonló értékes rétegét megfelelően tudjuk tájékoztatni.

Gáspár Margit azt hiányolja, hogy a Szövetség működése nem volt eléggé gyakorlati. A dramaturg-szakosztály konkrét feladatok megoldását segítette elő, de már szakosztályokban ez nem igen volt tapasztalható. A Sztanyiszlavszkij-körök irányítása nem történt meg és jó lett volna, ha a Szövetség bizottságokat küld ki, amelyek ellenőrzik, hogy a színházak produkciói a sorozatos előadások kapcsán megfelelő színvonalon maradnak-e.

Horvai István szerint a Szövetség nem olyan operatív szerv, amelynek ez utóbbi volna a feladata. A Sztanyiszlavszkij-körökkel kapcsolatban valóban zavaros volt ez az évad, hiszen kezdetben még a Szakszervezet volt a Sztanyiszlavszkij-körök irányítója. Ezzel kapcsolatban javasolja, hogy a jövőben a Szövetség további osztályokkal bővüljön:

– Sztanyiszlavszkij-körök osztálya, amelynek vezetője felelősséggel előre tervszerűen összeállítja a Sztanyiszlavszkij-körök működésének programját. (Színdaraboknak bemutató előtti kiértékelése stb.)

- A vidéki osztály feladata rendszeresen kapcsolatot tartani a vidéki színjátszással és rendszeresíteni a vidéki színházaknál a szövetségi napokat.
- Munkásszínjátszó osztály.

Igen fontos kérdés még a Szövetség lapjának kérdése. Erre feltétlenül nagy szükség volna és megfelelő anyag is volna már hozzá s csupán káderhiány miatt nem valósulhatott eddig meg. Nem találtunk még ugyanis megfelelő szerkesztőt.

A Szövetség félévi munkájával kapcsolatban megállapítja Horvai, hogy ez az időszak a Szövetség megteremtésének időszaka volt és az eredmények fő értéke tulajdonképpen az, hogy a Szövetség valóban létrejött.

Hont Ferenc arra a veszélyre mutatott rá, hogy az összes feladatokat egynéhány ember végzi, helyesnek tartaná olyan rendszer (iroda, bizottság) bevezetését, amely új erőket kapcsol be és határozott jól megosztott munkareszortokat teremt.

Major Tamás felteszi a kérdést, hogy jó volt-e az ideológiai irányvonal, amelyen a Szövetség haladt. Megállapítja, hogy sikerült, máshol még feltalálható sekélyes személyeskedést megszüntetni és a vitákat megfelelő elvi síkon lefolytatni. A viták összeállítása végeredményben tervszerű volt, mert a Szövetségnek így megindulásakor az volt a feladata, hogy valamennyi színház és valamennyi műfaj sorra kerüljön. Ez meg is történt. Ebben az időszakban nem lehetett volna a vitákból kihagyni, de a jövő évadban természetesen már lesz lehetőség arra, hogy másfajta terv szerint kevesebb ankétot rendezünk. A Színházi Tudósítóval kapcsolatban igen helytelennek tartja, hogy az ilyen sokba kerül, főleg az intézményekhez való eljuttatásra alapul. Ennek a Tudósítónak is tömeglappá kell válnia. Rendkívül sürgős ezenkívül a Szövetség folyóiratának létrehozása. Az ülés felveti Farkas Sándor és Rajcsányi Károly nevét, mint akikkel tárgyalni fog. Nem vállalhatnák-e a folyóirat szerkesztését.

A színpadi beszéddel kapcsolatban valóban nagyok a nehézségek, bár a Főiskola rostavizsgálója már némi haladást mutatott. Hiányzik ezzel kapcsolatban az, hogy a tanítás módszeresen nincs kidolgozva.

Hont Ferenc által említett időszerű elvi problémákat a közeli napokban megrendezendő Országos Konferencián lehet majd felvetni.

Both Béla a Művészeti Dolgozók Szakszervezetével való szorosabb együttműködést sürgeti, hiszen a Szövetség a Szakszervezet részére és a Szakszervezet a Szövetség részére értékes támogatást nyújthatna. Elhatározza az ülés, hogy a Szövetség vezetősége megbeszélésre fog összejönni a Szakszervezet vezetőivel. Both Béla ezek után javaslatot terjeszt elő, hogy a Szövetség a Szakszervezettel együtt intézzen béke-felhívást a világ film-szakmabeli dolgozókhoz. Az Elnöki Tanács a javaslatot és a felhívás szövegét egyhangúlag elfogadja (jegyzőkönyvhöz csatolva), és vállalja, hogy a béke-felhívással kapcsolatos, mintegy 2500 Ft költséget a Szakszervezettel együtt viselni fogja.

Megvitatja és részleteiben is kialakítja ezután az ülés a Szövetség július 6., 7. és 8-i Országos Konferenciájának program-tervezetét. (Jegyzőkönyvhöz csatolva.)³⁸

Major Tamás az ülést bezárja.

Jelzet: MNL OL P 2143-6. tétel – 1950.

Géppel írt pizkozat, utólagos javításokkal, pecsét és aláírás nélkül.

³⁸ Áthúzás az eredetiben.